

Maailman murjoma

Kirjoittanut

Juhani Aho

Porvoossa. Werner Söderström

2 m.

Maailman murjoma

kirjoittanut

Juhani Aho

Lukujen alkukuvat on piirtänyt

Eero Järnefelt

Porvoossa

Werner Söderströmin kustantama

1894

DEMOTISTI TIDNLEDDM

Demotisti

ed A. Demotisti

DEMOTISTI TIDNLEDDM

DEMOTISTI TIDNLEDDM

DEMOTISTI TIDNLEDDM

Helsingissä

Weilin & Göös'in osakeyhtiön kirjapainossa

1894

Maailman murjoma

Yks' oli veitsi veikkoutta,
Yksi rauta rakkautta,
Sekin katkesi kivehen,
Leipähän pahan emännän,
Pahan vaimon paistamahan.

(Kalevala r. 33: 91-98.)

1.

Antakaa te Junnun olla rauhassa! toruu isäntä, toiselta puolen halmeen, leikkaamattoman rukiin yli.

— Saapihan meiltä olla, mutisevat toiset ja painautuvat leikkaamaan.

Mutta vähän päästä on kiusanteko taas täydessä käynnissään.

Koko talkooväki on liittoutunut yhtä ainoata vastaan. Hän on iso, roteva, mustaverinen mies, joka selkäänsä oikasematta leikkaa kuin uhalla, muista vähän loitompänä, koettaen olla heidän pistopuheitaan kuulematta. Mutta häntä tahdo-

taan saada suuttumaan. Häntä koetetaan saada siihen, mihin hänet lopulta tavallisesti saadaankin: tarttumaan johonkin itsensä kokoiseen esineeseen ja nakkaamaan sen menemään luontonsa lauhduttamiseksi. Usein on hänet tällä tavalla saatu sinkoamaan tupakkihakhuri tuvan nurkkaan, vyö-
räyttämään suuria kiviä sijoiltaan tai karjaisten hypähtämään seisolleen — jonka jälkeen hän poistuu eikä puhu päiväkausiin sanaakaan takaisin tultuaan. Ja kun hän ei koskaan käy käsiksi eikä osaa muutenkaan puolustautua, pidetään häntä vähän kuin hölmönä ja usutetaan pikkupojatkin häntä härnäämään. Isäntä on hänen ainoa puolustajansa, sillä hän on vankka työmies, tarkka kaikissa toimissaan, hoitaa hyvästi hevosia ja ruokkii välistä lehmiäkin vaimoväen mieliksi.

Nyt on ilveily taas alkanut päivällistä syödessä ahon reunassa. Ruualle ruvetessaan on Junnu pannut hattunsa ja tupakkakojeensa, joista hän ei luovu muulloin kuin ateriatien aikana, viereensä mättäälle. Kun hän syötyään alkaa haparoida tavaroitaan, löytää hän hatun takaansa pökökelön päästä ja piippunsa samasta paikasta, johon se on pistetty rakoon kannon tupakoitavaksi.

Se herättää yhteistä ilakkata eikä isäntäkään voi olla muiden mukana naurahtamatta.

Sanaakaan sanomatta ottaa Junnu hattunsa ja piippunsa ja kysyy kukkaroaan, joka on sekin kadoksissa.

— Mitä sinä meiltä kysyt, kysy pötkelöltä! vastataan hänelle ja nauretaan yhä hurjemmin.

Junnulle selviää iva vasta silloin kuin renki Tahvo nyhtäsee kukkaroa, joka neulastaan on pantu riippumaan Junnun omaan vyöhön hänen selkänsä taa. Hän ei voi enää pidättäytyä, hujahduttaa Tahvoa takakäteén nyrkillään, mutta kun Tahvo väistää, iskee Junnu rystynsä veriseksi petäjän kylkeen.

Kerta, kaksi kohooa miehen rinta ja sieramet levähtävät. Mutta sitten hän ottaa sirppinsä ja menee yksin leikkaamaan.

— Syöpi niin ahnaasti, että saisi tukan päästä kolita eikä tietäisi! huudetaan hänen jälkeensä.

— On se kerran kuulema ollutkin kolittuna, säestää Tahvo.

— Milloinka? kysyy joku.

— Silloin kuin istui ruunun ruokapöydässä Kuopion linnassa.

— Suunne kiinni! komentaa isäntä, ja käskee väkensä työhön.

Mutta siellä jatketaan samaa puhetta.

— Mistä hyvästä sille ruunun ruoka annettiin?

— Viilipytyyn varkaudesta . . oli vienyt sen sydänmaan mökistä toisten rosvojen syötäväksi.

— Kuka sen on sanonut?

— Itse kertoi.

— Suus' kiinni, kenkkajalka! huutaa Junnu yhtäkkiä kaikkien kummaksi.

— Suus' kiinni, suden selkä!

Junnulla on selkä pitkä ja jalat lyhyet ja aina on häntä siitä ivattu.

— Siihen selkään kun oli vitsoja mahtunut niin, ett'ei piiskari luullut täyttä tulevankaan. „Aletaanko uudelleen?“ oli kysynyt vallesmanilta ja Junnulle oli lyöty toiset parit lisää vankihuoneen petäjässä . . mutt'ei ollut sittenkään ääntä päästänyt?

— Olisikohan kantsukkatakaan älähtänyt?

— Mitenhän olisi, jos olisi ollut oma isänsä omasta kädestään antamassa. . .

Junnu oli äpärapoika ja se oli ilkeä viittaus siihen huhuun, jonka joku oli keksinyt, että

Junnun isä oli venäjän kasäkki, joita entisinä aikoina majaili kirkonkylässä.

— Oletteko vaiti! huutaa isäntä ankarasti.

— Herra Jeesus siunatkoon! parkasevat samassa naiset ja miehet päästävät kirouksen kuin yhdestä suusta . . .

Sillä Junnu on temmannut sylensä täyteen kiven maasta, nostanut sen ilmaan kuin tuohikäärön ja nakannut sen, kauheasti manaten ja kasvot julmasti väännyksissä, leikkuuväen keskeen.

Muut ennättävät väistää, mutta Tahvo lyykähtää kiven viereen jalkaan satutettuna.

— Tappaa, tappaa! huutaa hän.

— Eikä tapa . . oletko vaiti siinä . . ei hän ole luutakaan vikuuttanut, vakuuttaa isäntä juostuaan muiden mukana tarkastamaan Tahvon jalkaa.

— Nuoriin se mies! Käykää kiinni, ennenkun pääsee karkaamaan!

Miehet hyökkäävät rukiin läpi Junnun kimpun, tarrautuvat kiinni, mutta kerta pyöräyksellä karistaa hän heidät luotaan.

— Antakaa te Junnun olla aloillaan elköökä sotkeko ruista! Pois sieltä ja työhön joka mies!

— Vieläkö isäntäkin puolustaa semmoista petoa, joka ei katso mitä heittää? Kenenkä syy, jos olisi päähän sattunut!

— Oma syysi! . . Ja enkö minä ole sinua varoittanut?

— Vaan kipurahani minä riitelen, mutisee Tahvo nilkuttaen sirppinsä luo.

— Riitele mitä riitelet, mutta raja se pitää olla leikilläkin, toraa isäntä ohikulkiessaan.

Mutta hirvittää häntä sentään itseäänkin, kun hän oikein katselee tuota kiveä, joka pudotessaan on uponnut puoleksi maan sisään ja jota hän itse tuskin olisi jaksanut liikauttaakaan. Oli toki ikuinen onni, ett'ei se sen pahemmin sattunut.

Junnun silmissä on maailma ollut punasena ja keltasena, maa kuin lainehtinut ja metsän ranta huojahdellut. Mutta voimain ponnistus häntä itseäänkin kauhistuttaa ja hän herpoontuu siitä niin, ett'ei tahdo pysyä pystyssä. Ja vähän aikaa siinä älytönnä seisottuaan lähtee hän kulkemaan suoraan synkimpään korpeen tietämättä minnekkä menee ja muistanatta minkätähden menee. Vasta jonkun matkaa kulettuaan ja tultuaan aidan kohdalle selviää hänelle sen yli

noustessaan, että hän on ollut miehen tappa-
maisillaan ja että hänellä kiveen ryhtyessään,
joka oli sattunut hänen tielleen, todellakin oli
ollut se aikomus.

2.

Leikkuuväki on palannut työstään, kylpenyt, illastanut ja vetäytynyt levolle aittoihinsa. Isäntä vaan on vielä valveella ja sovittelee kenkiään tuvan orrelle kuivamaan, kun Junnu astuu sisään ja istuutuu seinäpenkille sanaakaan virkkamatta.

— Onhan siinä vielä ruokaa syödäksesi, sanoo isäntä, mutta Junnu ei sano haluavansa.

— Olisi minulla vähän asiata isännälle, virkkaa hän sitten, kun näkee tämän tarttuvan oven ripaan.

— Mitä sitä Junnulla nyt olisi niin tärkeätä asiata?

— Päästäisitte minut pois palveluksestanne.

— Mitä se Junnu tarkoittaa? Kesken työajan? Ja minkätähden?

— En tule enää toimeen tässä talossa.

— Mitäs se nyt niiden räähkäin puheista . . onhan ne saatu ennenkin tällamaiset riidat sovituiksi.

— Lie heidän puoleltaan vaan ei minun . . ja saattaisin tässä tehdä vielä vahingoitakin . .

— Hillitseisit sinäkin vähän luontoasi . . kovinhan tuo on kamalata tuommoisten aseiden kanssa liehuminen.

— En osaa hillitä, kun tulee se vihan puuska päälleni ja minua häväistään.

Mietittyään vähän aikaa istuutuu isäntä pöydän eteen penkille.

— Jos et sinä sen Tahvon kanssa tule toimeen, niin pannaan vaikka se ennemmin pois.

— En minä enää heidän muidenkaan katso misiaan ja ilkkumisiaan . . vihaavat ne minua kuitenkin muutkin . . kaikki oikeat ihmiset.

— Mitäs se nyt taas semmoisia . . eihän se ole sen huonompi itsekään . .

— Kuulittehan sen, mitä ne sanoivat.

— Kurillaanhan ne vaan.

— Totta se oli, mitä sanoivat.

— Ettäkö olet varkaudesta ollut linnassa?

— Niin olen. En ole sitä kenellekään muulle kertonut paitse Tahvolle mennä talvena heinässä, kun herkesi ystäväksi . . vaan kerron nyt teille, kun aina olette hyvänä pitäneet . .

— Kerro, jos tahdot . .

— Kerron minä teille, puhuu Junnu katkonaisesti, nyyhkytellen vähän ja niinkuin kyy-neliään nieleskellen: se on niin, että kun saivat minut kerjäläispojan viisaudellaan narratuksi . . työnsivät ikkunasta sisään, kun eivät itse mahtuneet, ja varastuttivat viilipytyä ja kolme leipää ja voivakan . . vaan kun minä itse tunnustin kaikki ja annoin ilmi muutkin . . enkä ole sen kovemmin . . vaan olen aina elänyt omistani, vaikka kaikki minua vainoovat sekä täällä että kotipuolessa . . koirat on koiria . . kaikkialla, koko maailmassa!

— Mutta ethän sitä maailmastakaan mihinkä päässe.

— Pääsisin, kun rupeaisitte minua auttamaan . . en tahtoisi palkkojanikaan kaikkia, kun antaisitte tehdä torpan maallenne.

— Torpanko? Minnekkä?

— Tekisin tuonne Kontiokorpeen.

Kun isäntä ei mitään virka, jatkaa Junnu:

— Olisi minulla siellä jo sijakin katsottuna Mustinlammin rannalla . . ja isäntä saapi panna millaiset ärennit tahtoo.

Eihän isännällä oikeastaan ole mitään sitä vastaan että saa vakinaisen työmiehen maalleen. Ja kun hän oikein ajattelee, niin tulkoon vaan asukas juuri Kontiokorpeen Mustinlammin rannalle. Eihän se vielä ole varmaa, tokko toteutuneekaan, mitä ovat lehdissä kertoneet. Mutta kun se itse sinne pyrkii . . .

— Ainapahan tuota niillä arenneilla sovittanee, sanoo hän ja lisää sitten:

— Saatanpahan tuota tuumia.

— Lähtisin jo huomenna metsään . . ja jos ei muutoin käy, niin panen sijaisen.

Taas vähän aikaa mietittyään virkkaa isäntä noustessaan:

— Kai sinut pitänee päästää, jos ei muu auta. Päätetäänhän sitten tarkemmin toissa kertana, sanoo hän ja menee.

Junnu jää istumaan puolipimeään pirttiin.

Kauvan on tämä tuuma hänen mielessään madellut. Kuta vanhemmaksi hän on tullut, sitä vaikeampi on hänen ollut kantaa ihmisten ivaa ja sydämnettömyyttä, joiden hän luulee kaikkien liittoutuneen itseään vastaan. Hän on alkanut epäillä sitä joka miehen sanoissa ja käytöksessä. Hän luulee näkevänsä sen kaikkialla missä liikkuu kotona ja kylässä. Hän on koettanut lahjoa ihmisiä ystävyydellä, hyvillä puheilla ja tarjouksilla milloin milläkin. Vaan ne ovat pettäneet kaikki niinkuin Tahvokin viimeksi, jolle hän oli elämäkertansa uskonut. Kun miehet ovat polttaneet hänen tuottamansa kaupunkitupakat ja naiset syöneet hänen ostamansa vehnäset ja juoneet hänen keittämänsä kahvit, ovat ne taas ensimmäisinä nauramassa hänen ulkomuotoaan ja pistättelemässä häntä hänen kömpelyydestään ja tyhmyydestään. Ei niillä ole muuta mielessä kuin saada hänet suuttumaan silmittömäksi, tekemään jotain, josta saisivat hänet syyhyn, rautoihin ja linnaan uudelleen. Sitä ne väijyvät ja se niillä on mielessä, päästäkseen hänen säästöilleen, joita tietävät hänen ennen tukkijoella ansainneen. Ne ovat häntä koettaneet pettää ja vainota, herroista alkaen.

„Jos tunnustat, pääset vähemmällä,“ sanoi vallesmanni hänelle silloin oikeudessa. Vaan se valehteli. Kun hän tunnusti, niin heti paikalla hänet tuomittiin piiskoihin. Jos eivät kädet olisi sillä kertaa olleet sidotut, kuristanut hän olisi sen miehen tuomiopöydän päähän. Oikein sanoivat toiset vangit linnassa, ett’ei maailmassa saa köyhä oikeutta, miten saanee taivaassakaan. Li-haksi olisivat pöntävät kaikki ruunun herrat, ja talonpojat ovat heidän orjiaan ja kätyreitään. . . Yhteen myttyyn mätettävät!

Pappi sai kuitenkin sillä kertaa hänen mielsensä lauhtumaan. Sanoi ja vakuutti, että joka on saanut tuomionsa ja kärsinyt rangaistuksensa, on yhtä hyvä kuin muutkin, jota ei saa kukaan vihata eikä solvata. . . kelpaa kummiksi ja vieraaksi mieheksikin. Vaan valetta oli sekin puhunut . . sitten vastahan ne alkoivatkin ahdistaa, kun hän linnasta palasi. Liekö totta sekään mitä sanoi, että jos ei kelpaa ihmisille, niin kelpaa Jumalalle . . .

Vaan ei hän näitä kaikkia ymmärrä eikä jaksa loppuun ajatella. Joka kerta kuin hän sitä koettaa, raukasee päätä ja sekottaa mieltä niin, ettei saa selkoa mistään.

Mutta siitä on hän nyt ainakin selvillä, että hän tekee eron heistä kaikista, tekee ikuisen eron. Hän karkaa korpeen, painautuu kuin karhu konttoonsa. Ja katsokaat eteensä, koirat, jos käyvät häntä sielläkin hätyyttämään . . !

Hän nousee ravakasti ja menee ulos. Ei tätä yötäkään aijo hän enää olla tällä puolen maailmata!

Ja haettuaan aitasta työkalunsa ja pistettyään konttiinsa säästöleipänsä hiipii hän niiden kanssa solasta ulos kenenkään huomaamatta ja poikkeaa vähän aikaa maantietä astuttuaan syrjäpolulle. Se noudattaa hevoshan aitoa, ja aidan vieressä syö hänen nimikkoruunansa. Hän on sitä aina hyvästi hoidellut ja se hörhättää hänelle jo loitolta. Hän pysähtyy sen luo, ruopottelee sen aidan yli ojennettua kaulaa, haastelee sille ja soittelee sen kelloa vähän aikaa. Se on ollut täällä hänen ainoa ystävänsä, joka ei ole sanonut poikkitelaista sanaa ja jonka silmissä ei koskaan ole näkynyt salaistakaan ivaa.

3.

On sunnuntai-päivä, kun Junnu palaa korpeensa. Kaikkien muiden kirkossa ollessa on hän taaskin päässyt lähtemään isännän puheilta kenenkään huomaamatta. Säästörahoillaan on hän isännältä ostanut nimikkoruunansa ja he ovat sopineet suullisesti siitä, että Junnu, jos haluaa mökkiläiseksi seisottua, saa viljellä maata kymmenen vuotta arennitta, kunhan maksaa halmeviljelyksestä osa-elot. Sen lisäksi on isäntä pannut sen ehdon, että jos Junnu miten kuten tulisi lähtemään maailmalle, rakennukset jäisivät talon hyväksi.

Vai hän lähtisi maailmalle, kun oli kerran maailmasta päässyt! myhähtelee hän taluttaessaan hevostaan marhaminnasta — selkään ei hän henno nousta — ja painuessaan sen kanssa yhä syvemmälle korven sisään. Onpa hän ollut houkko, kun ei jo aikoja sitten ole tätä tuumaansa toteuttanut! Mutta mistäs hän olisi voinut aavistaa, että on kuitenkin yksi ihminen tässä maailmassa, joka ei häntä syrji ja vainoo! — Ja kymmeneksi vuodeksi ilman arentia, ilman mitään voiton pyyntiä ja ahneutta? Kyllä hän sen miehen vielä palkitsee kymmenkertaisesti, viepi vapaaehtoisena verona kaiken mikä jää yli omista tarpeista. Ja kaikkea tätä hyvyyttä ajatellessa sulaa hänen mielensä niin, että leukaa vetää vääräksi ja täytyy karistaa kyynel silmästään.

Hän pujottelee kulkiessaan kaitasia, sekavia karjanuria, jotka pilkkomattomina kiertelevät soiden rantoja ja metsän rinteitä ja joita eivät muut ihmiset näytä koskaan kulkeneen. Hän nousee korkean vaaran selälle, josta ei näy muuta kuin rikkomatonta, kellastuvaa syksymetsää ja metsäin välissä nukkuvia soita. Muu maailma missä liekään tuolla kaukana noiden mäkien takana, josta ei kuulu hiiskahdusta eikä nouse

savuakaan merkiksi ihmis-asunnoista. Hyvin, hyvin kaukana jossain kuuluu vaan metsäkoira haukahtelevan ja joku laukaus silloin tällöin paukahtavan. Vaan ne kai kulkevat omia teitään, ne eivät tule häntä häiritsemään.

Varovaisuuden vuoksi pistää hän kuitenkin sammaltukon ruunansa kelloon taas liikkeelle lähteissään.

Eikä saa hän oikeata rauhaa mieleensä vielä kotiin tultuakaan.

Viikkokausia vaivaa häntä epämääräinen pelko, että „maailma“ ehkä löytää hänen piilopaikkansa, että „ilkiöt“ hakevat hänet käsiinsä ja tulevat suurella joukolla häntä tänne kiusaamaan. Ehkä panee Tahvo toimeen uhkauksensa ja manuuttaa hänet murhan yrityksestä?

Ja koko syksyn se aatos häntä kiusaa. Hänen asumuksensa on laaksossa lammin rannalla kahden korkean mäen välissä. Sillä sijalla, mihin hän on mökkinsä paikan katsonut, on jo ennestään vanha puoleksi maan sisään vaipunut metsäsauna, tehty siihen entisaikain kaskenpolttajain asuttavaksi. Hän korjaa sen kattoa ja asuu siinä niin kauvan kuin rakentaa pirttiään. Sen valmiiksi saatuaan aikoo hän ruveta tallin tekoon.

Uuden tuvan salvoksella veistellessään hän välistä on melkein varmasti kuulevinaan askelia metsäpolulta, näkevinään jonkun puitten välissä liikahtelevan. Hän lakkaa hakkaamasta, kuuntelee kuin vanki vainoojiaan, jäsentä liikauttamatta, henkeä vetämättä. Sunnuntaisin hän heitä varsinkin odottaa ja poistuu varmuuden vuoksi jo aamusta varhain metsään pyydyksilleen. Ja majaansa lähetessään illan hämärissä hän taas hiipii kuin varas omaan pihaansa, väijyy ja kuulostelee metsän sisästä, ennenkun uskaltaa astua esiin.

Mutta ei sieltä koskaan ketään ilmaannu. Ja lumiin mennessä on Junnu saanut pirttinsä katto päälle.

Keyri-iltana panee hän uuden uuninsa ensi kerran lämmitä. Takka hulmuu, palavat puut räiskähtelevät iloaan pitäen ja savu vaeltelee katossa seinästä toiseen. Junnu lepäilee penkillä pitkällään, piippuaan poltellen ja tuleen tuijottaen.

Onko hänellä nyt siis vihdoinkin oma katto päänsä päällä ja omat seinät suojanaan? Onko hänellä sija, josta hänellä on oikeus osottaa ulos jokainen, joka tunkee sinne häntä häiritsemään?

Eikö enää tarvitse ketään kumarrella eikä olla kenellekään mieliksi?

. . . Olla se äiti vanha vielä elossa, niin toisi sen tänne toverikseen, — johtuu hänelle yhtäkkiä mieleen. Ei ole hän vuosikausiin häntä muistellut eikä tahtonutkaan muistella. Mutta olihan se sekin ollut samalla lailla maailman murjottavana kuin hänkin eikä saanut koskaan omaa kattoa pänsä päälle. Oli kuollut huutolaisena ja ihmisten pilkkaamana ja potkimana ja haudattu sinä suurena nälkävuonna höyläämättömässä kirstussa yhteiseen hautaan, ja liekö joudettu kellojakaan soittamaan. . .

Oli tullut olluksi sille niin tyly sen elinaikana, — vaan kun ne veivät sen vankeuteen ja tekivät eron heidän välillään. Ja kun ne sen sieltä päästyä häpäisivät ja haukkuivat heitä molempia: — „Tuolla tulee portto poikineen! — Jaanan Junnu! porton poika! — Jaanan Junnu! porton poika!“ — Siitä pitäen alkoi hän hävetä äitiään ja äiti häntä, ja he tekivät molemmat pitkiä mutkia toinen toistaan kiertääkseen. Mutta kuolintaudissaan laittoi se sanan ja käski käymään puheillaan. Junnu oli silloin jo tukkitöissä eikä ilennyt lähteä, kun sana kerrottiin kaikkein

kuullen. Kohta tuotiin toinenkin sana, että tulla toimittamaan hänet edes kunnialliseen hautaan. Haudatkaat haudattavansa! vastasi hän eikä mennyt . . .

Olisi kuitenkin saanut käydä toisin se asia, — ja vaikka olisi äitikin saanut olla ja elää toisella tavoin, niin se kalvaa häntä nyt yhtä-kaikki. Ja haihduttaakseen näitä mietteitään ryhtyy hän panemaan pajuja rekeensä, lähteäkseen heti kelin tultua rahdin vetoon ja lehmä-rahoja ansaitsemaan.

Olisihan ollut tukin ajoakin toisella kulmalla omaa pitäjätä. Mutta siellä täytyisi taas tulla yhteen ihmisten kanssa, joista parabiksi oli päässyt.

Toisen läänin kaupunkiin hän ajaa ja kiertää sinne mennessään kirkonkylän ja muut tutut seudut.

Puolen talvea jyryää Junnu sillä retkellään vedätellen meren rannasta sisämaahan kauppa-miesten tavaroita kahden kaupungin välillä.

Ei kukaan tunne häntä siellä eikä kukaan kysy mitä hän on miehiään. Vaan kuitenkin karttaa hän taloja kuin omassa puolessaan, si-

vuuttaa kaikki suuremmat kylät ja jättäytyy aina jällelle muista rahtimiehistä. Ell'ei ole aivan pyry eikä pakkanen, syöttää hän tiepuolella ja hakee yösijaa katon alla ainoastaan hevosensa vuoksi. Ikkunoista, pihoilta ja tiepuolesta katselevat silmät häntä vaivaavat ja kiusaavat ja helpoituksesta huo'aten lähtee hän aina pitkille, talottomille taipalille. Sillä silloin on hän kokonaan kahden kesken hevosensa kanssa, jolle haastelee pitkät hetket sen vierellä tallustellessa ja jota auttaa mäkipaikoissa sepiin kiinnittämästään nuorasta.

Mutta joululta alkavat tiet täytyä ja markkinamiehiä ajella kaha-käteän kaupungista toiseen.

Ja kerran, kun hän sillä tavoin kuormansa kanssa ponnisteleks jyrkkää ylämäkeä, ajaa reelinen suuriturkkisia ja punavöisiä herroja häntä vastaan. Kohdalle tultuaan huutavat he häntä väistymään. Vaan ennenkun raskas reki kerkiää kääntyä, sivaltaa muuan reen perästä pitkällä ruoskalla ruunaa selkään. Junnu vimmastuu, unohtaa hevosensa, joka pelästyksissään puhalttaa täyteen laukkaan, ja siepaten aidaksen tiepuolesta hyökkää hän herrojen jälkeen. Ne pakenevat minkä kerkiävät, mutta seuraavan mäen

päälle päästessä hän saavuttaa heidät ja vihansa viimeisellä vimmallalla pudottaa hän seipään reen perään. Reessä olijat ennättävät väistyä, seiväs katkiaan kahdeksi perälautaan ja Junnu jää läähättäen kaplaiden sijalle seisomaan. Takaisin palattuaan tapaa hän kuormansa tiepuolesta toisen mäen alta ja hevosensa vaahtoisena vavah-telemasta aisa selän päällä. Nyrkkiään puiden ja kiukusta itkien huutaa hän hiljaisen maantien yli kosta ja kadotusta jällelleen eikä sula hänen vihansa ennen kuin hän taas tulee tuntoihinsa siitä, että oli toki onni, ett'ei tullut miesmurhaa tehdyksi. Seuraavassa syöttöpaikassa, johon hän poikkeaa uupunutta hevostaan vaalimaan, saa hän kuulla, että herrat olivat käyneet talossa ja mitä lienevät olleet rautatie-insinöörejä. Katsokoot, katalat, ett'eivät toista kertaa hänen tielle tule!

Mutta pois alkaa tehdä mieli maantierosvojen ja markkinamiesten jaloista, ja säälistää kiusata hevostakin. Ja kun ansio on ollut hyvää eikä tee enempääkään mieli, palaa hän pian — yhä kirkonkylää ja asutuita paikkoja kiertäen — kotiinsa, suuren reslan pohjalla nuori hieho, jonka hän on saamillaan säästövaroilla ostanut.

Hän on peittänyt sen huolellisesti nahkasiin ja mattoihin ja istuu itse sevillä. Se on kuin ihmisolento tuo, joka suurilla ruskeilla silmillään häntä katselee, kun hän tuon tuostakin käännäksesi sitä taputtelemaan. Hän on hyvällä tuulella, myhäilee ja naurahtelee itsekseen tätä joukkoaan ja tuumailee kotikorpea lähestyessään onnellisessa mielessään: „Eihän tässä ole hätää mitään, hevonen ja lehmä ja oma mökki, ei toki ole hätää mitään . . ei hätää mitään.“

Kun hän saapuu mökilleen, on se melkein kokonaan nietoksien sisään hautautunut. Sinne ei tuo tietä mistään, siellä ei ole käynyt ainoatakaan ihmistä, ja jänikset ja metsäkanat ovat vaan tepastelleet pihamaalla ja polkeneet hänen pirttinsä ympäryksen kovaksi kentäksi.

4.

Ja Junnulle alkaa hauska aika omissa töissään pitkinä päivinä kevättalvella. Hän hakkailee halkoja, ajelee heiniä kotiin ja hirssiä uusiin rakennuksiinsa, navettaan ja aittaan.

Hänen mielihyvänsä häiriytyy kuitenkin eräänä aamuna, kun hän metsään ajaessaan kuulee hakkausta korvesta. Se on kai vaan joku halonhakkaaja, mutta ei hän kuitenkaan tahtoisi, että se tulisi hänen tuvalleen. Ei se tulekaan sinne, näkyy ajavan kuormineen lammin taitse kylälle päin. Eikä kuulu sitä enää moneen päivään takaisin tulevaksi. Mutta kerran, kun Junnu jo

huoletonna istuu rekensä pajuilla, ajaa sama halkomies metsätiellä vastaan, vaan ei virka sanaakaan, kun Junnu sanaa virkkamatta kääntyy toiselle polulle. Hevonen oli isäntätalosta, Tahvon entinen ajohevonen, mutta ajaja outo.

Monena päivänä se tulee ja menee samalla tavalla. Eihän se näy tahtovan häntä häiritä, lieneekin joku uusi vastatullut siivo renki, ja kun he taas tulevat vastakkain, seisottaa Junnu hevosensa, menee tupakalle ja antautuu puheisiin. Tahvo kuuluu menneen keväillä ruunun töihin rautatielle, kun ei isäntä tahtonut työsään pitää eivätkä sopineet palkoista, kertoo renki. Junnua miellyttää mies, se kohtelee häntä melkein kunnioittaen, ihmettelee hänen hyviä ansioitaan, joista Junnu kertoo ja kertoo vielä muistakin puuhistaan, uusista aitta- ja navettarakennuksistaan. Kutsuupa hänet kotiinsakin käymään, kun sattunee vielä sivu ajamaan. Renki tulee, kiittelee taas ja ihmettelee ja puhuttelee häntä kuin isäntämiestä, ja vaikka Junnu kuinkakin koettaisi sitä väjyä, ei hän näe mitään ivaa hänen silmissään piilemässä.

Muuanna sunnuntaina ajaa isäntäkin häntä tervehtimään. Sanoo lähteneensä asian alkaen

häntä katsomaan, kun luuli hänen ijäksi päiväksi peittyneen nietoksien sisään. Junnu keittää kahvit ja tarjoo kaupungin tupakoita ja isäntä kehuskelee hänkin hänen laitoksiaan. Kyllä sinä vielä tähän täyden talon rakennat, kun kerran olet niin hyvään alkuun päässyt, sanoo hän.

Ja he puhelevat Junnun uusista viljelyksistä ja neuvottelevat siitä, mihin olisi paras tehdä peltoa ja mihin paras niittyä. Isäntä neuvoa ottamaan viljelykseen koko alan tästä pirtiltä tuonne lammille. Junnusta olisi parempaa peltomaata vähän loitompana, mutta isäntä arvelee, että aina se on pelto paras hoitaa nurkkajuuresta käsin.

Ettäkö minäkin kerran pääsisin isäntämiesten arvoon, ettäkö minuakin kerran olisivat pakoitetut oikeana ihmisenä kohtelevaan? ajattelee hän isännän mentyä.

Ja kevään tultua ryhtyy Junnu omien tuumiensa innostamana yhä uhemmin raatamaan. Hän kaataa suuren kasken päivän puolelle mäen rinnettä, aittaa pienen hakamaan ennen kasketuun lehtoon, perkaa peltoa ja raivaa niittyä alankoon.

Hänen onnellisimmat päivänsä ovat sunnuntait. Ne viettää hän pitäen seuraa hevoselleen.

Hän käyskentelee sen kanssa salolla, istuskelee piippuaan poltellen sen läheisyydessä, sokottelee sitä puheilleen ja tarjoo hyvittäjäisiksi sille leipää tai suoloja, joita on kulettanut mukana taskussaan.

Hänen kevättoukonsa nousevat hyvälle oraalle ja pensovat siitä tuuheaksi laihoksi. Ja kun hän niitä katselee ja ajattelee tätä uutta elämänsä, kihoo taaskin vesi hänen silmäänsä ja leuka vähän värähtelee.

Mutta samalla tulee välistä aiheeton, käsittämätön pelko siitä, ett'ei vaan tapahtuisi mitään, joka häntä häiritsee ja särkee hänen onnensa. Hän koettaa kuvailla sitä jos jonkinlaiseksi. Unessa hän kerran on tuntevinaan, että se tietämätön vahinko on tulevinaan kuin kylältä päin, nousevinaan kuin mustana, paksuna pilviseinäpä, joka ryskii ja paukkuu korvessa, viepi katon hänen pirtistään ja painaa hänet suulleen maahan. Hän panee unen mieleensä, miettii sen merkitystä ja keinoja sen torjumiseksi.

Kunhan ei isäntä suuttuisi häneen jostain, kunhan ei ajaisi pois häntä, kun ei ole tehty kirjallista kontrahtia. Tekee hänelle mieliksi peltoa siihen, mihin se sitä ehdotteli. Ehkäpä

se tulee yhtä hyvää siinäkin, vaikka onkin vähän isompitöistä. — Tai voisivat papit ahdistaa häntä lehmän saatavista tai siitä, ett'ei hän ole käynyt kinkerillä eikä ripillä, ja ruunu laittaa vallesmannin hakemaan verojaan?

Ja hän menee pappilaan, maksaa voinsa, pyrkii luetettavaksi ja ilmoittautuu ripille.

Samalla retkellä käy hän suorittamassa ruunun veronsa ja jättää vuokransa etukäteen ruunuvoudin kirjurille, kun ei vielä ole oikea maksun aika.

Eihän niiden nyt pitäisi päästä miltään puolelta hänen kimppuunsa, eihän nyt pitäisi ihmisten eikä taivaankaan häntä vainota, ajattelee hän kotiin kävellessään.

Olisi hän sovittanut sen Tahvonkin, jos se olisi ollut tavattavissa. Mutta ehkä tuo lienee leppynyt jo tuokin, kun ei ole jo tähän mennessä vihaansa näyttänyt.

Ja hänen pelkonsa on jo kokonaan poistumaisillaan, kun hän taas muistaa äitinsä. Jos ne rupeisivat kunnan puolesta riitelemään sen eläkettä, kun saavat kuulla, että hänellä on hevonen ja lehmä. Ja jos Jumala katsoo häntä syrjin silmin, kun hän oli sille niin sydä-

metön sen eläessä eikä soitattanut eri kelloja kuoltua.

Hän kääntyy takaisin, käypi kunnan esimiehen puheilla ja lahjoittaa muutamia markkoja köyhäin kassaan, kun ei enää oteta muussa muodossa maksoa; — ja sitten hän käy kirkonkylän nikkarissa tilaamassa puuristin äitivainajansa haudalle.

Se häntä rauhoittaa, hän on mielestään nyt kokonaan irti pahasta maailmasta.

Eiväthän he hänelle nyt enää mitään mahda, eiväthän voi enää millään keinoilla päästä hänen kimppuunsa. Eivätkä ehkä tahdokaan.

Ja hän alkaa kuin leppyä heille mielessään, hänen vihansa leutonee, katkeruus sulaa pois, eikä hän enää usko omia aavistuksiaankaan, jos ne välistä vielä pyrkivätkin tulemaan.

5.

Kaksi vuotta on Junnu elänyt mökissään korpiensa ja rämeidensä takana, eikä kukaan ole tullut häntä häiritsemään.

Mutta kun hän kolmantena kevännä istuu lammin rannalla ongella, kuulee hän outoa ääntä korven synkimmältä perukalta. Se on kuin kaukana hakkaavan kirveen ääntä ja sitten on se kuin kaatuvan puun parاهدusta. Mutta kuka se tähän aikaan hakkaa halkoja? kysyy hän vähän kummastellen. Hän kuulostaa tarkemmin ja on varma siitä, että siellä monin miehin kaadetaan tukkia. Metsä on äänessä koko päivän ja

seuraavana aamuna tuntuvat ne jo olevan lähempänä. Kolmantena aamuna kiipee hän mäelle mökin taa ja näkee suuren hongan ensin huojuvan ja sitten suistuvan. Eikä aikaakaan kun kaatuu toinen suorassa linjassa häneen päin.

Hän miettii kauvan, menisikö ottamaan selkoa siitä, ketä ne ovat, jotka sieltä tulevat. Miettii sitä pihaan tullessaan, työtä tehdessään, syödessään ja vielä maata pannessaankin. Ja kun ei saa siltä unta silmäänsä, nousee hän ylös ja lähtee käymään sitä kohti, mistä kuului hakkausta ja haastelevain miesten ääniä.

Metsässä ei ole ketään, mutta puita on kaadettu aina vähän matkan päähän toisistaan suoraan riviin ja pystytetty kuorituista keppejä kuin mittarin linjaan. Mutta eihän tässä pitäisi kulkea kenenkään maan raja. Tämähän pitäisi kaikki olla isännän metsää. Olisiko se myynyt täältä metsäpalstan jollekulle? Tulisiko hänelle tänne naapuri?

Mutta kun hän kulkee vähän matkaa linjaa myöten, näkee hän, että se mäen kävyn kierrettyään ojentuu menemään suon rantaa ja juoksee sinne yhtä suorana niin pitkälle kuin silmä kantaa.

Junnu palaa kotiinsa, mutta valvoo arveluisaan vielä auringon noustessakin tulematta mihinkään selvyYTEEN. Työ käy huonosti, aina täytyy hänen kuulostaa ja aina hän kuulee yhä lähenevää hakkausta, kunnes se lauantaina puolilta päivin lakkaa.

Sunnuntaina menee hän uudelleen linjalle. Se on tullut jo paljoa lähemmä ja näyttää pyrkivän laaksoa pitkin aivan hänen mökkiään kohti.

Mutta kun hän maanantaina aamiaisten aikana tulee aidan panosta korpiniityltään, kuuluu hakkaus aivan läheltä pellon takaa metsän rinnasta. Siellä haastellaan, kirveet paukkavat ja yhtäkkiä kaatuu suuri honka metsästä ulos, samalla kuin pari miestä astuu esiin.

Kun he lähtevät tulemaan peltoa pitkin pihaan, siirtyy Junnu, joka on seissut liikkumatonna nurkkajuuressa, pirttiin ja vetää oven perässään kiinni. Mutta kun hän ei malta olla ikkunasta katsahtamatta, näkee hän herrat keskellä peltoa pystyttämässä siihen jotain kummallista kolmijalkaista kapinetta, jonka päällitse tähtäävät ensin metsään ja sitten hänen pirttiään kohti; niinkuin aikoisivat ampua häntä ikkunan läpi suoraan silmään.

Samassa kulkee joku ikkunan ohitse, tarttuu oven ripaan ja Tahvo astuu sisään. Hän tulee hevelästi kättelemään, istuu penkille ja sanoo:

— Minä toin tänne Junnulle harvinaisia vieraista.

— Mitä ne on nuo miehet? kysyy Junnu.

— Ne on insinöörejä.

— Mitä teillä on täällä tekemistä?

— Me aukasemme rautatielinjaa.

Samassa tulevat herratkin sisään.

— Päivää, päivää! sanovat he rehevästi. Täällähän on talo, vaikk'emme siitä tietäneetkään... tekö olette tämän talon isäntä?

— Tämähän se on itse sekä isäntä että emäntä, joka viljelee maansa ja hoitaa hevosensa ja lehmänsä, selittää Tahvo, sillaikaa kuin Junnu pankon kupeesen vetäytyneenä seisoo ja katselee tulijoita osaamatta selvitä mihinkään päätökseen siitä, mitä ne ovat ja mitä ne täältä tahtovat, vaikka hänestä tuntuu siltä kuin olisi hän ne jossaih nähnyt tätä ennen.

Herrat, kaksi nuorta insinööriä, ottavat pirtin haltuunsa kuin omansa, päästelevät vaatteitaan vähemmäksi, asettelevat tavaroitaan penkeille ja nauloihin, ja Tahvo kantaa eväslaukun pöydälle.

— Saisikos maitoa talosta? kysyvät he.

— Mene Junnu hakemaan maitoa herroille, kehottaa Tahvo.

Junnu tottelee vaistomaisesti, kaataa koneellisesti maidon pytystä tuoppiin, näkee aitasta pihan yli palatessaan pellon pientareelle kaatuneen hongan ja pellolla tuon kummallisen kolmijalan, joka yhä tähtää hänen pirttiään kohti, ja vie sitten maidon pirtin pöydälle herrojen eteen. Taas asettuu hän pankon eteen seisomaan ja katselee siitä vieraitaan, hermostuneesti tupakoiden.

Herrain syödessä Tahvo kertoo hänelle, että tästä kautta se nyt rakennetaan rautatie, että nyt avataan linja ja että syksyllä jo alkavat työt. Se tulee tästä menemään, aivan tätä suuntaa, ihan kuin ampuen tämän pirtin päällitse . .

— Pirtinkö päällitse? saa Junnu viimein sanotuksi.

— Saatte vähän väistyä, sanoo toinen herroista.

— Peltosi ja niittysikin saat siirtää toiseen paikkaan.

— Siirtääkö toiseen paikkaan?

— Niinpä niin, ei siinä auta, kun ruunu käskee.

— Ruunuko käskee?

— Se kun käskee, niin ei auta muu kuin totella pois.

Tahvo näyttää kuin ilkkuvan, hänen silmissään näyttää vahingon ilo kiiluvan ja epäluuloisesti tarkastelee Junnu vuoron häntä vuoron herroja. Kyllä ne ovat nuo niitä samoja herroja, jotka toissa talvena olivat tappaat häneltä hevosén. Kun eivät vaan liene tulleet muissa salaisissa aikeissa . . ja kun ei vaan lie kaikki sen Tahvon vehkeitä.

Kysymättä puhuu Tahvo edelleen tulleen kaupungista saakka näiden herrain apumiehenä. On siellä muitakin miehiä, on kymmenkunta linjan aukasijata jälempänä metsässä, ja palkat maksetaan hyvät, kolme markkaa päivältä omassa ruuassa, ja ovat luvanneet työtä hänelle niin kauvan kuin sitä vaan riittää, sittenkin kun varsinainen työ alkaa. Eivät ne ole mitkään työt niin edullisia kuin ruunun savotat. Hevosén kun saisi hankituksi, niin sillä sitä rahaa vetelisi.

— Vaan sinulla se on hevonenkin? Senhän kuuluit ostaneen sen vanhan nimikkoruunasi. . .

Junnu ei vastaa.

— Ja lehmä sinulla on kanssa. Sen maidosta ne vielä hyvät rahat saat, kun työ joutuu tänne sydänmaalle . . ja eikö tuo pian joutunekin. Kai sitä rupeat sitten ruunun työhön sinäkin?

— Enpä häntä haluta.

— Eikö lie pakosta rupeaminen, kun vievät tästä parhaat peltosi ja pitää purkaa rakennuksesi rautatien tieltä.

— Vaan jos minä en pura.

— Pakosta se on purkukin, kun niiden ei auta väistyminen siitä suunnasta, mistä ruunu on käsenyt kulkemaan. Purattaneet ne ovat suurempiakin taloja. Ne eivät kierrä muita kuin kirkkoja.

Junnu ei rupea inttelemään. Mikä niiden tietää mitä ne ovat.

Mutta kun herrat ovat syöneet, alkavat he tehdä lähtöään, heittävät maidosta rahan pöydälle, ja menevät pellolle kolmijalkansa luo, jonka siirtävät nyt keskelle kartanoa. Tahvo pistää kepin peltoon sille sijalle, missä kone on seisonut, toisen pihamaalle ja kolmannen metsän rantaan toiseen päähän peltoa. Herrat huutavat mennessään, että niitä keppeä on sakon uhalla

kielletty liikuttamasta paikoiltaan, ja katoavat metsään.

Heidän mentyään tulee muita miehiä jäleltä päin kirveiden kanssa, ne kulkevat nekin pellon yli ja pihamaan poikki, eivät ole näkevinäänkään Junnua, joka seisoo pihamaalla kuin älytönnä heidän jälkeensä katsellen, ja alkavat metsän laitaan tultuaan taas hakata.

Vasta kun kaikki ovat kadonneet, rupeaa Junnulle vähitellen selviämään, mitä on tapahtunut.

Eihän ne olisi suotta tulleet tänne niin suurella joukolla.

Ne ovat ehkä sittenkin niitä rautatien tekijöitä . . ehkä on totta se uhkaus, että ne vetävät sen tästä kautta hänen mökkinsä yli . . purkavat hänen rakennuksensa ja penkovat hänen peltonsa . . tänne tulee satoja työmiehiä . . hän sortuu heidän jalkoihinsa . . hän joutuu kuin keskelle kirkonkylää.

Se selviää hänelle kuin päähän jysähdellen, aina yksi asia kerrallaan, niinkuin kivi kiven perästä putoisi hänen pääläelleen.

Hänenkö täytyy väistyä, hänenkö joutua taas kululle, sotkettavaksi maailman jalkoihin . . ?

Mutta hän ei väisty! Hän ei hievahda paikaltaan? Tulkoot vaan, niin hän upottaa koi-vuisen korennon jok'ikisen kallosta sisään!

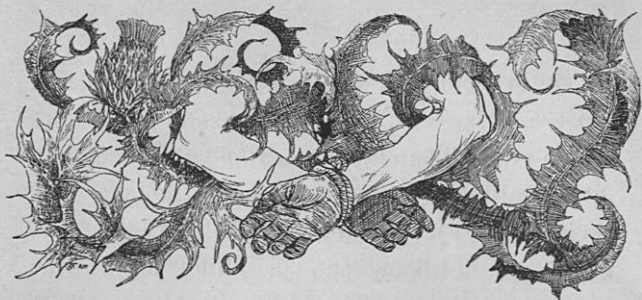
Veri nousee hänen päähänsä. Ne ovat hä-neltä kysymättä hakanneet hänen metsäänsä ja tallanneet hänen vasta kylvettyä peltoaan! Ja tuossa ne rehentelivät hänen pöytänsä päässä ja kehuivat purkavansa hänen pirttinsä! Miks'ei hän upottanut hiilihankoa heidän hartioistaan sisään? Miks'ei antanut hän heille sitä lähtöä, ett'eivät toista kertaa tulisi?

Vielä hän ne tavottaa . . !

Hän aikoo jo karata heidän jälkeensä, mutta pysähtyy sitten . .

Ei tässä sillä tavalla . . ei tappelulla eikä väkivallalla. Eikä sitä ole tarviskaan. Hänellä on oikeus puolellaan! Tulkoot he ensin! Alottakoot he ensin tappelun! Hän ei pelkää ruunua eikä ruunun renkiä!

Hän käy seipään, jonka ne ovat pellolle pys-tyttäneet, kiskasee pihamaastaan sen, joka on siihen pistetty, ja kantaa ne pirtin uuniin pala-maan.

6.

Mutta syksyllä on rautatietyö jo täydessä käynnissään Junnun mökin ympärillä. Metsä paukkaa kahden puolen hänen piittiään, dynamiittilaukaukset pamahtelevat, yhtä mittaa kuuluu kivimiesten vasarankalketta, hevosmiesten huutoja ja junttamiesten hoilotusta.

Junnun tupa on puolimatassa kahden kaupungin välillä ja siihen on tehtävä suuri asema, joka tulee liikkeen keskustaksi kolmesta pitäjstä. Mökin ympärys on raivattava, metsä hakattava, pellot tasoitettavat ja huoneet tuomitut purettaviksi. Ja Junnua on vaadittu väistymään rakennusten tieltä.

Mutta Junnu ei ole väistynyt eikä aijokaan väistyä. Hän ei ole tietävinäänkään siitä, mitä hänen ympärillään tapahtuu. Hän kulkee kaikkien sivu, välttää työpaikkoja, ei ole ketään tuntevinaan. Pyytäville on hän kieltäytynyt myymästä maitotilkkaakaan ja niille, jotka ovat anoneet yösijaa, on hän vastannut, että tarvitsee hän pirttinsä itsekin.

Jos saisi nukkua saunassa tai aitan parvellakaan? Mutta ei siihenkään ole Junnu antanut lupaa.

Insinöörit ovat lähettäneet hänelle sanan toisensa perästä, että hänen on keyriin mennessä purettava rakennuksensa, muuten puretaan ne ruunun kustannuksella.

Junnu ei sano aikovansa hievahtaakaan.

Mutta tottahan pirtin pitää pois, kun rautatie tulee siltä paikalta kulkemaan?

Kiertäköön rautatie!

Sen on mahdoton kiertää.

Olisi mennyt muualta . . kukas käski sen tänne tulemaan?

Häntä pidetään hulluna eikä huolita ruveta ahdistelemaan, ennenkun se on aivan välttämättömyys.

Tottapahan sydämmikkö siitä aikaa voittaen lauhtunee.

Muttu Junnun kiukku on kohoamassa sitä mukaa kuin rautatiettyö kahden pään lähenee. Kesätöistä päästyään alkaa hän vedättää hirsii kartanolleen ja kun häneltä kysytään, mitä hän aikoo, vastaa hän rupeavansa rakentamaan talven varaksi kammaria ja uutta saunaa.

Insinöörit lähettävät isännän saattamaan häntä järkiinsä.

— Maksaakos isäntä siirtopalkan ja korvaat-teko peltojen teon? kysyy Junnu jurosti.

— Mikäpä pakko niitä lie minun korvata?

— Korvaakos ruunu?

— Ei taida ruunukaan ruveta sinun rengik-sesi.

— Vaan mitenkäs se oli sen puheen, kun lupasitte minun asua kymmenen vuotta aren-nitta ja nyt jo ajaisitte maailman selkään?

— Saisit kai tässä minusta nähden asua vaikka kaksi kymmentä.

Junnu alkaa epäillä isäntääkin. Sen silmä vilkkuu epävakaisesti ja jalkaa viputtelee puhu-essa. Se kyllä voisi tehdä eston jos tahtoisi, mutta se on sekin yhdessä liitossa ja se on

aina ollut kaikkien herrain hyvä ystävä, niin kuin nyt näiden insinöörienkin, joiden kanssa kuleksii työpaikalla, ja onhan sillä hevosiakin kaksi rautatietyössä.

Vaan olkoot he vaikka kaikki häntä vastaan? Hänellä on oikeus puolellaan ja hän ei hievahda. Hän kiusaa heitä uhallakin, pakottaa heidät väistymään, tekee sen kostoksi kaikille! Mitäs tulivat häntä häiritsemään, kun hän antoi heille rauhan! Ajakoot sivu rautateineen, mutta hänen pirttiään ei revitä niin kauvan kun hän jaloillaan seisoo!

Eivätkä ne tulisi häntä hyvällä houkuttelemaan, jos niillä olisi oikeus puolellaan. Eivätkä ne aina työtä tarjoisi, jos luulisivat lepyttämättä pääsevänsä.

Ja se on vaan tyhjä uhkaus, että insinööri on käskenyt keyriin mennessä särkeä, ja että muuten muka haetaan vallesmanni häättämään.

Keyri lähenee lähenemistään ja linjan aukasijat ja maatyömiehet tulevat yhä likemmä nekin. Ne jo vääntävät kantoja aholta, ampuvat kiviä ilmaan, niin että tuvan seinät tärähtelevät ja sirpaleita lentää ikkunoihin. Junnu ei pääse mökiltään liikkumaan minnekään tapaa-

matta joka askeleella ihmisiä ja heidän hänen mielestään ilkkuvia katseitaan. Kun vaan näkevät hänet, heittelevät jo kaukaa iva- ja kompasanoja hänen jälkeensä, kysyvät, lypsääkö lehmä riittämään asti, mahtuuko hän pirttiinsä kaikine joukkoineen ja onko hän yksin ottanut asemahuoneen teon urakalla? . . .

Hän on kuin piiritystilassa eikä uskalla lopulta liikkua pirttinsä näkyvistä siinä pelossa, että ne hänen poissa ollessaan ehkä käyvät sen kimppuun. Pikimmältään pistäytyy hän vaan pyhän seutuna kirkon kylästä noutamassa leipäaineita. Ja viimein hän kokonaan äkäytyy pirttiinsä olemaan, ei käy ulkona muuta kuin elukoitaan ruokkimassa, makailee penkillä tai väijyy ikkunoista, vuoron kummastakin, vihamiestensä liikkeitä ympärillään.

Keyrin aattona näkee hän Tahvon tulevan pihan poikki ja astuvan sisään. Hän pienentelee tupakan rouheita hakkurissa eikä ole häntä näkevinään. Tahvo pysähtyy uunin eteen käsiään lämmittelemään.

— Laittoivat sanomaan, että korjaisit pois tavarasi, kun kuuluvat aikovan ruveta repimään tupaasi puolilta päivin . . . — Parasta taitaisi

olla sinun totella, jatkaa hän, kun ei Junnu vastaa . . . — Siitä on sinulle vielä pahat, jos rupeat esivaltaa vastustamaan . . .

Junnu hakkaa vaan kovemmin mitään virkamatta ja pyöräyttää kerta hakkuriaan niin että lattia kolahtaa.

— Etkö myy tätä tupaasi? irvistää Tahvo tulesta päästään kääntäen. Minä ostan sen jos myyt. Saat sata markkaa tähän paikoilleen. Myytkö?

— En!

— Et siitä sen parempaa hintaa saa muiltakaan. . . — Vallesmanni on jo tuolla työpaikalla ja uhkasi hetipaikalla tulla häätämään, jos et hyvällä poistu. Sanovat ampuvansa sinut ilmaan pirttinesi päivinesi, jos niskoittelet . . . Vaan taitaa tehdä vielä toisen kerran mielesi ruunun miesten kouriin?

— Ulos! ärjäsee Junnu ja kavahtaa seisoalleen.

— Saanhan mennä, vaan lähtö tästä tulee kohta sinullekin!

Mutta kun hän näkee, että pölkkyy nousee Junnun hyppysissä kuin tyhjä pytty, luistaa hän ovesta ulos ja ehtii parahiksi paiskata sen kiinni,

kun hakkuri paukahtaa pihtipieleen ja lentää siitä ulos pisteporstuaan, missä se antaa kovan rämäyksen vanhaan pataraniin.

— Vai sille roistolle minä tupani! Sen kaiken ilkeyden alkajalle! Sille, joka ne tänne toi-kin! Eihän ne ilman olisi tienneet tulla ne vieraat herrat! Vai minun pirttiäni väkivallalla repimään? Vai minua vallesmannin kanssa häätämään omasta asunnostani? Tulkoot koettamaan!

Mutta hän ei ole vielä ehtinyt sulkea pirtin ovea, kun nimismies ja yksi insinööreistä astuvat sisään.

Ei ota hän hattua päästään, ei nouse penkiltään, johon on taas istuutunut, eikä vastaa heidän tervehdyksiensä.

— Nytkö sitä tultiin häätämään? kysyy hän suupielet pilkallisesti väännyksissä.

— Täytyy kai sinut häätää, jos et hyvällä lähde. Vaan mitä se Junnu joutavata. Tietäähän se, että ei auta, kun esivalta käskee, puhelee vanha vallesmänni lepposasti.

— Vaan millä oikeudella se käskee?

— Ruunu on ostanut maan, rata on määrätty tästä menemään ja tästä sen täytyy mennä.

— Vai on ostanut? Enpähän ole minä niitä kauppakirjoja nähnyt.

— Ei niitä ole sinun ollut tarvis nähdäkään . . . sinä asut toisen maalla.

— Vaan pirtti on minun ja minulla on oikeus sitä kymmenen vuotta arennitta hallita.

— Mikä oikeus? kysyy insinööri.

— Niin on puhuttu isännän kanssa.

— Onko sinulla kirjat?

— Ei ole kirjoja, vaan niin on puhuttu.

— Ne puheet eivät, miesparka, mitään merkitse, kun kerran maa on isännän ja hän on saanut siitä arvion mukaisen maksun.

— Maksunko saanut? Mutta minä en ole saanut penniäkään pirtistäni eikä ole tarjottukaan.

— Se ei kuulu meihin, kun kerran isäntä, jolle se lain mukaan kuuluu, on saanut siitäkin.

— Isäntä? Ei kai isäntä ole voinut saada maksua minun pirtistäni?

— Hän on saanut, niinkuin sanoin. Se on muuten sinun ja hänen välinen asiansa, sopikaa keskenänne. Ruunulla ei ole teidän sopimustenne kanssa mitään tekemistä.

Junnu käy vähäksi aikaa sanattomaksi, kahta sitten seisoaalleen ja huutaa:

— Jos lie totta se, niin on se samallinen roisto kuin te kaikki muutkin!

— Tiedätkö, kenen kanssa sinä puhut! kii-västuu jo vallesmannikin ja astuu häntä vastaan.

— Vääryyden tekijäin, ruunun rosvojen . . !
Ulos minun huoneestani!

— Junnu! Minä varotan sinua vielä viimeisen kerran . . !

— Varota mitä varotat, valehtelija, koira! — sanat takertuvat hänen suuhunsa ja kurkkua kuristaa . . .

— Mies on hullu! Ei hänen kanssaan maksa vaivaa väitellä! — ja kääntyen työmiesten puoleen, joita on kokoontunut tuvan ovelle, huutaa insinööri heille:

— Alkakaa repiä! Ei meillä ole aikaa tässä kiistellä . . .

— Siinä nyt näet, että tässä ei riita auta, koettaa vielä vallesmanni.

Vaan tietämättä, tuntematta muuta kuin että hänen tupaansa siis todellakin ajetaan repiä, että hänet väkisin ajetaan ajaa ulos asunnostaan, että häneltä ryöstetään hänen oikeutensa ja omaisuutensa, karkaa hän vallesmannin sivu ja insinöörin jälestä kartanolle, jossa väkijoukko

aukiaa hänen edessään, samalla kuin toisia uteliaina juoksee joka taholta esiin.

— Minun pirttiäni ei revitä! karjasee hän ja tempaa aidaksen pistekodastaan.

— Tehkää tehtävänne! komentaa insinööri miehilleen.

— Pois seiväs! ärjäsee vallesmanni.

Vaan miehet epäröivät . . .

— Vai te peikäätte, repaleet, yhtä miestä! Ylös katolle, eli minä erotan jok'ikisen työstäni! huutaa taas insinööri.

— Ja minä isken mäsäksi jok'ikisen, joka uskaltaa liikahtaa . . .

— Ei tässä sinua pelätä! sanoo Tahvo ja juoksee Junnun sivu ylös tikapuille.

Junnu iskee hänen jälkeensä, mutta iskee syrjään ja kun aidas katkiaa kahdeksi hänen käsissään, tarttuu hän tikapuihin ja rynnistää niitä niin, että ne putoavat maahan ja tuovat Tahvon mukanaan, joka jo on ennättänyt melkein räystään tasalle.

Tahvo päästää pahan parahduksen ja menee tainnoksiin.

Samassa ovat vallesmanni ja insinööri Junnun niskassa, huutavat toisia avukseen, Junnu

rutistetaan miehissä seinää vastaan, kaadetaan maahan, sidotaan nuoriin ja nakataan hervotonna oman rekensä liisteille.

— Vai sinä tässä rupeat esivaltaa vastustamaan . . . Kyllä minä näytän sinulle, junkkari! puhkuu vallesmanni hengästyneenä nuoria tiukottaessaan. Tuokaa, miehet, hevonen tallista!

Junnu makaa pitkällään liisteiden päällä ja näkee hevosensa talutettavan tallista ja valjastettavan hänen oman rekensä eteen. Hän riuhtasee pari kertaa nuoriaan, pyrkii istualleen, mutta kun ei pääse, painautuu hän takaisin pitkäkseen ja jää siihen liikkumattomaksi. Siinä maatesaan sen aikaa kuin vallesmanni laittaa lähtöään, näkee hän vielä kaatuneet tikapuut nostettavan uudelleen pirtin seinää vasten, ja kun reki lähtee sulaa maata koluuttamaan, putoilevat malot jo tuvan katolta maahan ja tuohet lentelevät peltoja pitkin syystuulen kantamina.

— Lähtipä se karhu pesästään! nauretaan hänelle ja huudetaan pilkallisia hurraahuutoja hänen jälkeensä.

7.

Hän on päässyt sakoilla, kulujen ja kipurahain maksulla, ja muutaman kuukauden vankeudella ruunun virkamiehen vastustamisesta ja loukkaamisesta hänen virkatoimessaan. Mutta kärkeä odottaessa ja niitä käytäessä on aika kulunut syksystä kevätkeeseen.

Pää kulittuna ja vangen vaatteisiin puettuna on hänet vähää ennen juhannusta tuotuna läänin kaupungista oman pitäjän vankihuoneelle, jossa hänet on päästetty irti.

Siitä lähtee hän kulkemaan suoraa päätä korpeensa, joka vetää häntä vastustamattomasti.

Hevonen on myyty kuluista, mutta lehmän on hän jättänyt sinne ruokolle muutaman vanhan vaimon haltuun, joka on luvannut hoitaa sitä yli talven.

Junnu on laihtunut, koukistunut ja kalvennut. Otsa on synkistynyt ja samennut, posket käyneet kuopille ja jäykistyneet, niin että näyttää siltä kuin hän lakkaamatta purisi hammasta. Silmät ovat painuneet päähän, mutta välähtävät välistä salavihaisesti.

Ei oikeuden edessä, ei vankilassa, ei sieltä palatessakaan tutun vanginkulettajan kanssa ole hän monta sanaa vaihtanut. Siitä pitäen kuin hänét väkivallalla heitettiin omille liisteilleen, on hän itsepintaisesti ollut ääneti.

Käräjissä luettiin hänen papinkirjansa, josta kaikkein kuullen kävi selville, että hänet on rangaistu ensimmäisen kerran varkaudesta ja että hän on yksinäisen naisen isätön poika. Ei hän puolustautunut, ei jäävännyt todistajia, ei kieltänyt eikä myöntänyt. Ja kun isäntä selitti tuomarille, ett'ei tätä miestä milloinkaan ole pidetty oikein täysipäisenä, se kun syyttä suotta saattaa vimmastua ihan silmittömäksi, antoi hän hänen puhua, kelvottoman, ja muiden uskoa.

Mutta jo silloin alkoivat hänessä kypsyä synkät tuumat. Ne valmistuivat vankihuoneella ja läänin vankilan yksinäisessä kopissa. Ne eivät enää nousseet päätä pyörryttävinä ja maailmaa mustentavina vihanpurkauksina niinkuin ennen, ne kokoontuivat sydänalaa, jäivät sinne jäytämään ja pakottamaan, imeytyivät veriin ja purivat mieltä kuin happamana ruosteena.

Hän polttaa isännän talon! . . Hän tappaa Tahvon ja vallesmannin, ampuu insinöörit metsän peitosta, ja kostaa miten kuten kaikille niille, jotka ovat ryöstäneet hänen rahansa ja tavaraansa, häntä häväisseet ja pilkanneet ja ajaneet hänet kuin metsän pedon pesästään!

Isäntä on kehunut hänen viljelyksiensä vuoksi saaneensa ruunulta kaksinkertaiset lunnaat maastaan. Tahvo on ilkkunut viimeinkin kostaneensa. Kaikki maailma on tietysti nauranut hänen häviölleen . . .

. . Ei ole oikeutta ihmisissä, susia ne ovat, nälkäisiä hurttakoiria, jotka söisivät suuhunsa, repisivät riekaleiksi, jos saisivat, imisivät viimeisen veripisaran ruumiista . . !

Mutta kostaa hänen täytyy, vaikka itse siihen menehtyköön! . . ja silloin kuin hän näitä ajat-

telee, silloin leimahtavat hänen silmänsä ja hampaat puristautuvat yhteen . . .

Hän kulkee epätasaista metsäpolkua pitkin korpeaan kohti. Mutta voimat ovat uupuneet paljosta istumisesta ja huonosta ruuasta ja hänen täytyy käydä tiepuoleen levähtämään. Nälkäkin on eikä ole tupakkaakaan, jota ei ole saanut moneen kuukauteen, mutta jota mieli aina ikävoipi.

Viha herpoontuu hetkeksi, kostotuumat unohutuvat ja mielen pinnistys laukee.

Mitä hän on tehnyt, että ihmiset ovat hänelle niin armottomat, että maailma häntä niin murjoo? Eikö hän aina ole koettanut sitä palvella ja sovittaa niitä, joita vastaan ehkä on rikkonut? Eikö hän aina ole antanut niille rauhaa ja pennut pois niiden jaloista? Eikö hän ole väistynyt tiepuoleen ja antanut niiden ajaa ohi, — minkätähden ne sieltäkin hänet karkoittavat? . . Jos pääsisi vielä kerran kaiken kuulumattomiin, jos saisi vielä hankituksi hevosen ja rakennetuksi uuden mökin jonnekin. Mutta mistä sen tietää, ett'eivät ne niitäkkin ryöstäisi, ett'eivät taaskaan karkaisi kymmenen miehen voimalla hänen kimpuunsa, löisi rautoihin ja ajaisi vankilaan? Ja

ett'eivät veisi vielä lehmääkin. . ? Ehk'ei hän enää saa sitäkään pois, ehkä ne ovat jo senkin anastaneet? — ja tätä peläten lähtee hän taas kiireesti pyrkimään sinne, missä luulee sen olevan.

Keväinen yö on kolkko ja kostea ja vasta lehteen puhjenneet puutkin näyttävät värisevän. Paikat ovat tutut ja matka monta kertaa ennen kulettua. Mutta ei mikään näytä kuitenkaan olevan entisellään. Kuta enemmän hän syvenee korpeen, sitä leveämmäksi käy tie ja sitä haaskatummaksi metsä. Entistä karjanuraa on aukoiltu isommaksi, sitä on ajettu kärryillä ja rattaat ovat raapineet kuorta puista. Suopaikkoihin on tehty siltoja ja tiepuolella on vähän päässä suurten honkain kantoja ja niiden katkotuita latvoja.

Vaan yhtäkkiä alkaa hänestä näyttää siltä, kuin kaikki nuo jälet ja merkit toisivat pois-päin, niinkuin ne tästä kautta suurella joukolla ja täyttä karkua olisivat ajaneet kuormineen ja kärryineen, niinkuin pelästyksissään ja takaa ajavia vainoojiaan hurjasti paeten . . . Ne ovat keskeyttäneet työnsä, ne on joku loihtinut sieltä pois, antamatta yön lepoa ja päivän rauhaa! . .

pannut metsän peikot kiviä nakkelemaan vuorten louhuista alas laaksoihin, särkemään yöllä sen, minkä ne päivällä rakentivat ja rakentamaan sen, minkä ne särkivät: hänen pirttinsä ja peltonsa! Ja tästä ne nyt ovat menneet, toisiaan takaa ajaen, ahdistaan ja ruhjoen heikompiaan tiepuoleen, jossa on kuin kaatuneiden kuormain jälkiä, aisan kappaleita, irtautuneita pyöriä ja hevosten luurankoja . . .

Yön yhä hämärtyessä alkaa hän uskoa tosiksi näkyjään ja kuvittelujaan, tahtoo saada varmuuden siitä, ovatko ne todellakin sieltä lähteneet, ja malttamatta kulkea tietä myöten, jonka kahden puolen hänen mielestään liikutaan ja salaperäisesti sihistään, poikkeaa hän polulta ja lähtee metsän läpi oikasemaan suoraa tietä Mustinlampia kohti.

Onhan hän kuvaillut sen kaiken mielessään valmiiksi, valvoessaan linnassa unettomia öitään. Onhan hän nähnyt radan leviävän ja metsän väistyvän, nähnyt hevosia ja miehiä pitkissä jonoissa kulettamassa pois kiviä ja puita, nähnyt kantoja väännettävän ja ammuttavan kiviä ilmaan, kiivettävän tupansa katolle, heitettävän

malkoja pellolle ja hajotettavan tuohia tuulen vietäväksi . . ja jo kauvan on hänen silmissään seisonut tuvan uuni keskellä ahoa kuin tulipalon jälkeen . . .

Mutta sellaista mullistusta, niin perinpohjaista ja pikaista hävitystä, kuin minkä hän nyt näkee, jysähtäessään pimeästä metsästä avattuun linjaan, ei hän ole osannut kuvaillakaan . .

Sehän on jo valmis rautatie . . pengertetty, ojat kaivettu, kiskot pantu paikoilleen! Ja keskellä rataa, ihan hänen edessään töröttää korkealla penkereellä jono hiekkavaunuja ja niiden edessä kiiltelevä, ilkkuileva, ilkeästi pihisevä veturi.

Hervotonna ja jalat tuskin päällään pitäen, hiipii hän radan reunaa tuvalleen päin. Suolla seisovat hajasäärin juntaustelineet ja niiden ympärillä rumppukiviä ja rykelmä käsikärriä kumollaan, selällään, syrjällään . . .

Hän hakee huoneitaan entiseltä aholtaan, mutta ei löydä ahoa eikä huoneita. Aho ja pellot ovat peitetyt hiekkaan, tupa, nävetta ja saunan ja kammarin salvos ovat haihtuneet näkymättömiin ja niiden sijalle on alettu rakentaa uutta kivijalkaa. Ainoa, minkä hän löytää petäjästä, on palanen tikapuita.

Häntä alkaa pelottaa. Hänestä on kuin olisi hän siinä näkymättömien vihanhenkien väijytävänä, jotka tähtäävät häntä metsästä, ojentautuvat ottamaan häntä jaloista kiinni, suhisevat ja pihisevät hänen ympärillään . . . Hän aikoo karata korpeen, mutta sieltä tuijottaa häneen huoneiden ikkunoita ja ovia toinen toisensa takaa . . . tuolla ovat veturi ja vaunut . . . tuolla nuo telineet ja tuolla taas toiset. Ja hän lähtee juoksemaan alas lammille.

Mutta tuskin on hän ehtinyt toiselle puolelle penkereen, josta irtonainen hiekka valuu hänen jälkeensä, kun hän huomaa olevansa vanhan metsäsaunansa edessä ja pysähtyy siihen.

Se näyttää olevan asuttu. Sieltä kuuluu kuorsausta raollaan olevan oven läpi ja kun hän kurkottaa sisään, näkee hän lattialla kiukaan edessä sammalilla makaamassa vanhan vaimon, jonka tuntee samaksi, joka oli saanut hoitoonsa hänen lehmänsä.

Lehmänsä? muistaa hän. Mutta missä on hänen lehmänsä?

— Tallellahan tuo vielä on, puhuu hänelle vaimo herättyään ja unesta selvittyään. Ja tähänhän nuo vielä heittivät tämän saunaräh-

jänkin, vaikka uhkailivat sitäkin repiäkseen. Vaan eikö nuo tätäkin jo kohta korjanne, kun saavat nuo muut laitoksensa valmiiksi. Juhannuspäivänähän kuuluvat olevan ne mitkä lienevät ne ensimmäiset avajaiset. Sen entisen pirttisihän ne repivät ja isäntä möi seinät Tahvolle, joka on siirtänyt ne tuonne vähän syrjemmälle metsään. Kuuluu pitävän siellä viinan kauppaa ja rikastuvan. Sillähän se näet on sinun hevosiesikin. Se keltoton kun sai sen viidestäkymmenestä markasta huutokaupassa. — Jo niitä on ilkiöitä tässä maailmassa, jatkaa hän lohdutellakseen, kun näkee Junnun lyykähtävän saunan kynnykselle, kyynärpäät polvia vasten. Kaikesta sitä mieheltä viedäänkin elanto ja olento, mistä sinultakin. Revipäs toisen tekemä talo maan tasalle, lyöpäs rautoihin ja myyppäs ainoa hevonen . . Ja kun olisi se isäntä, mikähän lie sekään miehiään, ottanut ne sinun tekemäsi heinätkin, soista ja rämeistä keräämäsi . . olisi ottanut, jos en olisi estoa tehnyt.

— . . Tallellahan tuo toki vielä on lehmäsi. Tästähän se illalla lähti yösyöttöönsä. Ei sitä paljon uskalla paimentamatta jättää muulloin kuin yöllä, sittenkun alkoivat tuolla veturillaan

humata kahakäteen. Ne kun eivät osaa lehmät pelätä sitä sen enemmän kuin hevostakaan, niin jo ovat kahden elukan yli ajaneet tänä kevännä. Eivätkä maksa vahingoitakaan, kun kuuluisi pitävän jokaisen itsensä paimentaa karjansa.

— Mikä pakko sitä on täällä sen kanssa ollaksesi?

— Eihän tuota ole osannut muuannekaan, kun täällä saa maidostakin paremman hinnan.

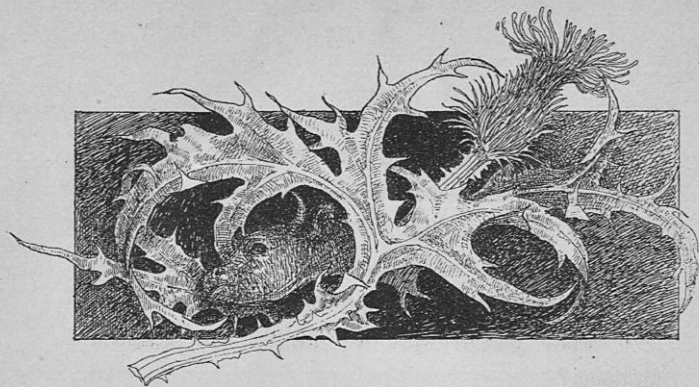
— Niillekö sinä myyt maidon?

— Nehän nuo houkuttelivat, kun sanoivat olevan muutenkin särpimestä tingan täällä sydänmaalla .. ja kun nuo olivat täällä heinäsiikin.

— Missä päin se kulkee Omena yösyötössä?

— Eihän se kaukanakaan. Tuollahan se lie aivan radan takana muiden lehmäin kanssa. Pitäisi sen tänne kuulua sen kellonkin. Löydät sen sieltä nähdäksesi. — Vaan saataisiinhan tässä aamukahvikin kiehautetuksi, jos malttaisit odottaa ...

Mutta ei Junnu sano malttavansa, nousee ylös ja katoa metsään.

8.

Päivä jo nousee vaaran takaa ja sieltä täältä alkaa kuulua liikettä ja ääniä.

Kuulostellen kulkee Junnu radan vartta, loittonee siitä vähän, palaa taas takaisin sen poikki mennäkseen, mutta on kuin ei saisi siihen rohkeutta.

Ei päivääkään aijo hän enää täällä viipyä. Heti paikalla hakee hän lehmän käsiinsä, kytkee sen kiinni ja lähtee sen kanssa tiehensä, ennenkun kukaan on hänet nähnyt. Menihän sitten minne meni, sydänmaita myöten toisiin pitäjiin . . kunhan vaan pääsee pois täältä, missä on

kuin väijyviä peikkoja joka puun juuressa ja jokaisen kiven kolossa.

Vähän aikaa kulettuaan on hän yht'äkkiä kuulevinaan tutun kellon kilahduksen ja pysähtyy. Ja kun se kilahtaa toisen kerran, menee hän kohti.

Aukiaa pieni aho eteen, jonka hän tuntee samaksi, minkä viime kevännä oli kaskesta polttanut ja pannut ohraksi. Ja sen keskeltä keksii hän seisomassa oman entisen hevosensa.

Mutta se on nyt laiha ja lamassa, on vielä talvitakussaan, karva hankautunut, selkä makkaroilla, säki ja hartiat vereslihalla, suupielet revittyinä ja pää riipallaan. Se tuntee entisen isäntänsä, mutta ei jaksu tulla luo, hörhättää vähän ja töykkää turvallaan käsivarteen.

Voi, minkä ne ovat sinusta tehneet! . . voi heittiöitä, voi hylkiöitä! vaikeroi Junnu itseksseen.

Ja muistamatta, ett'ei hän enää olekaan sen oikea omistaja, tarttuu hän kellonkantimeen ja lähtee taluttamaan sitä pois.

— Mies hoi, eläpä vie minun hevostani! huuataa joku metsän laidasta ja juoksee päin.

Se on Tahvo.

Tunnettuaan Junnun hän säpsähtää ja pysähtyy, mutta kun näkee, että Junnu on aseeton, ja hänellä itsellään on kirves, rohkasee hän mielensä ja menee luo.

— Pois minun hevosestani! huutaa hän heristäen kirvestään, ja tarttuu hänkin kellon kantimeen.

Junnu hellittää. Ja kun hän näyttää epäröivältä ja heikolta eikä näy aikovankaan tehdä tappelua, survaa Tahvo häntä olkapäistä, jolloin Junnu sortuu omiin jalkoihinsa ja hoipertuu maahan.

Tahvo hyppää hevosensa selkään, lätkii sitä ohjasperillä mahan alle ja ajaa pois.

Junnu ei jaksu juosta jälkeen, ei jaksu enää suuttuakaan, antaa hänen ahon laidasta haukkua itseään hevosen varkaaksi, roistoksi, uhata vallesmannilla ja uudella vankeudella ja kadota käsistään metsään.

— So ruuna kivimäkeen! kuulee hän Tahvon siellä ärjyvän hevoselleen.

Senhän se on, ajattelee hän tylsästi, niidenhän ne on kaikki . . . nehän ne tekevät mitä tahtovat . . .

Häntä raukasee, uuvuttaa vastuttamattomasti, aamuaurinko pistää metsän yli kipeästi silmään,

päätä viipottaa ja hän painautuu aholle pitkäkseen, unohtaen lehmänsä ja poislähtönsä ja kaikki . . .

Mutta tuskin on hän ehtinyt silmänsä ummistaa, kun kimakka vihellys vihlasee hänen korviaan ja iskee kuin piiskalla selkään ja yli koko ruumiin. Hän on kuulevinaan kuin kahleiden helinää ja kalsketta, eikä tiedä, onko hän vielä linnassa vai uneksiiko siellä olevansa.

Mutta kun hänelle vähitellen selviää, että se oli veturi, joka vihelsi ja että se on se, joka sieltä tulee tännepäin, muistaa hän lehmänsä, kimmahtaa ylös ja lähtee kivien ja kantojen yli juoksemaan radalle, niinkuin jotain estääkseen, niinkuin jotain vaaraa torjuakseen.

Lehmiä seisoo pienonen karja toisella puolen penkereen tulossa radalle päin. Ensimmäisenä niistä tuntee Junnu omansa ja sekin keksii samassa Junnun, nostaa päänsä pystyyn, ynähtää tutusti, mölähtää, ja lähtee juoksujalassa, kello kaulassa kahakäteén kalkattaen, tulemaan kohti.

Mutta kun se tulee radalle, ja on juuri penkereen yli nousemaisillaan, viheltää veturi jokäänteessä ja karkaa höyryä kupeiltaan sähistäen täyttä vauhtia eteenpäin.

Lehmä pysähtyy keskelle rataa, jää tulijata katsomaan, tyhmistyy, ei osaa eteen eikä taakse

Veturi kiljuttaa pilliään, karjuu ja elämöipi, mutta ei saa enää vauhtiaan hillityksi.

Junnu hyppää hätään, huitoo käsillään ja huutaa hänkin, tarttuu sarviin lehmäänsä, joka peräytyy silloin kun Junnu vetää ja työntäytyy eteenpäin silloin kun Junnu peruuttaa . . . ja saa hänet raastetuksi puolittain radalta, kun veturi, kuljettajain kirotessa ja nyrkkejä puidessa ja jarrujen pahasti päristessä, leikkaa lehmän kahtia hänen edessään ja laahaa toisen puolen ruumista mennessään, kun toinen puoli etujalkoja myöten jää sarvista Junnun käsiin.

Se elää vielä vähän aikaa, heittelee niskojaan, liikuttaa jalkojaan kuin pois pyrkien, mutta putoo sitten hervotonna, kaula ojona ja auki jääneet silmät kuin Junnuun tuijottaen, hänen eteensä ratavallin vierteelle.

9.

Liputettu juhla-juna pysähtyy Juhannuspäivänä Mustinlammin asemalle, jonka keskentekoiset rakennukset ovat koivuilla kaunistetut. Se on ensimmäinen juna uudella radalla, huviretki, jonne rakennustoimikunta on kutsunut kaikki rautatie-työmiehet ja kunniavieraiksi radan varrella asuvain pitäjäin säätyhenkilöt.

Junnua ei ole näkynyt eikä kuulunut, sittenkun veturi oli ajanut hänen lehmänsä yli ja hän itse kadonnut, luulon mukaan kirkonkylään päin. Silloin tällöin ovat hiekkajunain kulettajat kuitenkin luulleet näkevänsä hänet hiipimässä ra-

dan vartta metsän rinnassa, milloin siellä milloin täällä.

Siinä missä rata asemalta lähtien ja ojentautuen siitä jonkun matkaa yhtä suorana linjana kulkemaan tekee äkki polvekkeen ja puskee hallaistun kallion läpi korkealle, vetelän suon yli kiertävälle penkerelle, — on mies radalla polvillaan ja koettaa irrottaa kiskoa ratapölkystä. Hiessä päin, kiihkoisin liikkein ja vähän väliä asemalle päin pälyen, hän vuoron takoo kirveen hamaralla kiskoa kiinnittävän naulan kotkausta, vuoron koettaa koivuisella kangella longistaa sitä ylös maasta.

Hän on koonnut kaikki viimeiset voimansa siihen työhön, jota hän on panemassa toimeen. Kaikki vihamiehensä, kaikki vainoojansa ja kiusahenkensä: insinöörit, vallesmannin, isännän, Tahvon, työmiehet, veturin ja sen kuljettajat, ja kaikki muut, jotka ovat liitossa häntä vastaan, eikä yksi toistaan parempia, tahtoo hän karkoittaa täältä, ruhjoa heidät yhdellä iskulla, syöstä heidät yhteen rykelmään, yhteen hävityksen kuiluun, nurin niskoin vetelän suon pohjaan . . .

Hän on sen niin miettinyt, se on selvinnyt hänelle näinä päivinä nälkää nähdessä ja met-

siä harhaillessa, josta edes takaisin ajeleva veturi vetää häntä vastustamattomasti radan läheisyyteen, josta hän seuraa sen liikkeitä, hiipii yöllä sen luo, näkee kiskoja otettavan irti ja naulattavan kiinni paikoilleen ja kuulee työmiesten puhuvan Juhannuspäivänä kaupunkiin tehtävästä huviretkestä . . .

Olla hänellä rautapikka ja raskas moukari, joilla hän kerta iskien ja kerta keikauttaen mursertaisi palasiksi hauraan raudan . . .

Mutta naula ei ota särkyäkseen ja toinen on vielä koettamatta . . .

Vaan hänen täytyy saada tekonsa tehdyksi! Ja sen täytyy onnistua!

Veturi savuaa tuolla asemalla, väkeä kuohuu mustanaan sen ympärillä, ne hyppivät vaunuihin, äsken ne jo huusivat ja hurrasivat ja nyt soittavat torvea niin että metsät raikuu.

Hän lyö olkansa takaa kirveen hamaralla ja naulan kotkaus murtuu. Hän työntää kankensa kiskon alle ja kisko jo vähän liikahtaa. Mutta toinen naula kiinnittää sitä vielä rautapölkkyyn ja rauta painuu paikoilleen.

Juna viheltää lähtöään asemalta, pitkästi ja kiivakasti.

Toinen naula on yhtä kovassa kuin ensimmäinen. Ei hän ennätä sitä murtaa, ennenkun ne ovat ajaneet yli ja pelastuneet . . .

Heittäisikö hän toiseen kertaan? — Ei hän voi, ei hän tahdo, nyt sen täytyy tapahtua, nyt ovat hänen kiusansa kostettavat!

Hän tarttuu kirveesensä ja alkaa hakata sillä ratapölkkyä poikki.

Mutta kirves karahtaa kiveen, iskee säkeniä ympärilleen ja terä on mennyt pilalle.

Juna on jo liikkeessä, sen rumina lähenee lähenemistään.

Hän tarttuu kankeen uudelleen, sysää sen kiskon alle ja heittäytyy ruumiinsa koko painolla sen päälle.

Kisko longistuu maasta, ratapölkky rusahtaa, naula nousee . . .

Nyt ne eivät pääse hänen käsistään!

Mutta kun hän kerran vielä ponnistaa, kuul-
len jo rattaiden kalinan vastaavan kallion sei-
niin, katkiaa kanki ja hän lentää selälleen radalle.

Vimmastuneena karkaa hän ylös, ryntää kä-
sin kiinni ratakiskon kimppuun, repii sitä sor-
millaan, iskeytyy siihen hampaillaan kiinni, tie-
tämättä enää mitä tekee . . .

Veturi viheltää hänen selkänsä takana . . .

Se pääsee pois hänen käsistään, ne pelastuvat, ne ajavat hänen ylitsensä . . . !

Ei ikinä!

Hän hyppää syrjään, näkee veturin liehuvine lippuineen, kiiltävine silmineen, huutaen, ratis-
ten karkaavan kohti, ja uusi tuuma iskee hänen mieleensä . . .

Hän koukistuu maahan, lyö sylensä suuren kiven ympärille, nostaa sen radan vierestä ilmaan, syöksee takaisin radalle, sulkee silmänsä, jymähyttää sen tulevaa veturia vastaan, kuulee kauhean pamauksen ja hoipertuu tunnotonna penkereeltä alas ojaan.

*

Kun hän tointuu, tuntee hän olevansa seläl-
lään kuin jollain liikkuvalla lattialla, huutavain ja
käsiään huitovain ihmisten ympäröimänä, näkee
insinöörit, vallesmannin, isännän ja Tahvon, . . .
hänen päättään pakottaa, verta vuotaa kasvoja
pitkin, veturin pilli päästää ilkkuvan kirkunan,

savua tuprahtaa hänen silmilleen ja hän ymmärtää olevansa juhlanjunan vietävänä, kiitämässä kaupunkia kohti ja — ikuteilleen.

Werner Söderströmin kustannuksella
on

Juhani Aholta

tätä ennen ilmaantunut:

Muuan markkinamies. 1 m.

Rautatie, varustettu E. Järnefeltin piirtämillä kuvilla. 3 m. 75 p.

Papin tytär. 2 m. 75.

Esimerkin vuoksi. — Hellmannin herra. 2 m. 75 p.

Helsinkiin. 2 m. 75 p.

Yksin. 2 m. 80 p.

Lastuja. 3 m. 25 p.

Uusia Lastuja. 3 m. 25 p.

Papin rouva. 3 m. 75 p.

Uusinta suomalaista kirjallisuutta!

Werner Söderströmin kustannuksella on ilmestynyt:

Juho Wesainen

Historiallinen Romaani. Kirjoitti **Santeri Ingman.**

Hinta 3 m. 75 p.

„— Tämä Santeri Ingmanin uusi kirja on ilahuttavimpia ilmiöitä kansalliskirjallisuudessamme — —. Olen mitä suurimmalla jännityksellä lukenut tämän jotenkin laajan teoksen — —.“

(Ote Juhani Ahon arvostelusta.)

Santeri Ingmanin muut teokset:

Ilfapuhfeeksi.

3: 25.

Reservikasarmista.

1: 25.

Tuokiokuvia matkan varrelta.

1: 75.

Puukkojunkkarit.

Kuvauksia nyrkkivallan ajoilta. Kuvilla varustettu.

Tämä ALKION uusi 8 vihkoa käsittävä teos, on kokonaan valmistunut. Hinta 3: 60.

„Kehoittamalla täytyy kehoittaa itsekutakin lukemaan tätä kirjaa, jolla sen tekijä on astunut ensimmäisten rinnalle maamme todellisten kaunokirjailijain niukassa joukossa.“

Alkion muut teokset:

Aikamme kuvia.

3 vihkoa à 1: 25.

➤ **EEVA** ◀

1: 75.

MENNYT

2: 25.

Werner Söderströmin

kokoelma kaunokirjallisuutta:

- I. Stinde, Julius, *Buchholzin perhe*. Kuvailuja Berliinin elämästä. Lyhennellen suomensi Aatto S. 2: 75.
- II. Hahnsson, Th., *Huutolaiset*. Nykyajan kuvaus. 3: 25, sid. 3: 75, korukans. 4: 50.
- III. Aura, *Härkmannin pojat*. Historiallinen novelli isonvihan ajoilta. 2: 75, sid. 3: 25.
- IV. Wallace, Lewis, *Ben-Hur*. Kertomus Kristuksen ajoilta. Suomensi Aatto S. 4: 25, sid. 4: 75, korukans. 5: 25.
- V. Amicis, Edmondo de, *Kansakoulu-opettajan nuoruuden vaiheet*. Itaialainen alkuteos. Suomensi. Sid. 3: 75.

Kaksi

Mauri Jókain

etevimpää ja suosituimpaa romaania:

- Unkarilainen Nábob*. Unkarin kielestä Suomensi Niilo E. Vainio. Tekijän kuvan ja elämäkerran kanssa. 3:a osassa, 4: 75, koruk. 5: 75.
- Zoltán Kárpáthy*. Unkarin kielestä suomensi Niilo E. Vainio. 3: 75, koruk. 4: 75.
-

NOTES ON THE HISTORY OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

1. The first of the great principles of the Republic is the principle of the separation of powers.

2. The second of the great principles of the Republic is the principle of the equality of all men before the law.

3. The third of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to alter or to abolish their government.

4. The fourth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to peaceable assembly and petition.

5. The fifth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free press.

6. The sixth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free trial by jury.

7. The seventh of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free and public education.

8. The eighth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free and public religion.

9. The ninth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free and public justice.

10. The tenth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free and public safety.

11. The eleventh of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free and public health.

12. The twelfth of the great principles of the Republic is the principle of the right of the people to a free and public happiness.

